

współczesnego Budapesztu, należy wymienić: amfiteatr cywilny, akwedukt oraz tak zwana Willę Herkulesa.

U zbiegu dzisiejszych ulic Pacsirtamező i Nagyszombat położony jest amfiteatr wojskowy o wymiarach 131 m na 107 m. Mieścił on jednocześnie około 16 tysięcy widzów. Powstał za czasów panowania Antoninusa Piusa (138-161), a przy jego budowie wykorzystano naturalne ukształtowanie terenu. Na eliptycznej arenie obiektu można było obserwować wyścigi rydwanów, kwadryg czy walki gladiatorów. Sam budynek był jednym z największych tego typu obiektów położonych w prowincjach naddunajskich. Do jego wnętrza prowadziło dwadzieścia bram, z czego dwie główne położone były na osi północny wschód – południowy zachód. Następnie wąskimi schodami schodziło się do wybranych miejsc. Widownia została zbudowana na ziemnym nasypie, który został wzmocniony kamiennym murem. Po opuszczeniu miasta przez Rzymian amfiteatr przekształcono w twierdzę wojskową.

Poza obrębem murów miejskich znajdowała się jeszcze jedna budowla tego samego typu, czyli amfiteatr cywilny, zbudowany w II wieku po Chr. Obecnie położony jest w części Budapesztu zwanej Óbuda. Budynek ten również posiadał eliptyczną arenę. Był jednak mniejszy od amfiteatru wojskowego i mógł pomieścić od 3 do 4 tysięcy widzów. Pełnił też odmienną funkcję. Na jego arenie odbywały się przede wszystkim przedstawienia teatralne, sportowe, a także zbierały się wiece polityczne. W okolicach obiektu znajdowały się koszary gladiatorów.

Tak jak w każdym dużym rzymskim mieście również w *Aquincum* zadbano o dostarczenie

mieszkańcom świeżej wody pitnej. Woda transportowana była z basenów utworzonych w pobliżu Budzińskich Skał, w których swój początek brało źródło. Następnie kierowano ją rurociągami do miasta. Jednym ze świadectw rzymskiego systemu wodociągowego są fragmenty zachowanych arkad akweduktu, który w przeszłości miał długości 5 km. Jak wskazują badania archeologiczne w jego okolicy zlokalizowane były zbiorniki, pozwalające na magazynowanie wody.

Niewątpliwie tym systemem dostarczana była woda również do publicznych łaźni rzymskich nazywanych *Thermae Maiores*. Pierwsze obiekty związane z tym założeniem zostały odsłonięte

utworzonej w ten sposób przestrzeni włączane było ciepłe powietrze z pieców.

Jednym z bardziej interesujących obiektów położonych na terenie dawnego *Aquincum* jest Willa Herkulesa, której nazwa pochodzi od mozaik znajdujących się na terenie obiektu. Budynek położony był w północnej części miasta, a jego budowa rozpoczęła się w pierwszej połowie II wieku. Z upływem lat rozrastał się, uzyskując nowe pomieszczenia. Willa wyposażona była w ogrzewanie podłogowe, a jej powierzchnie zdobiły piękne mozaiki. Do najsłynniejszych należy przedstawienie walczącego Herkulesa z Nessosem. Mozaika ta pochodzi z pracowni w Aleksandrii i uważana jest za jeden z najcenniejszych tego typu obiektów w Panonii. Na pozostałych przedstawieniach widnieją m.in.: Amor dający winogrona zbliżającej się tygrysy. Widzimy właśnie zakończoną walkę bokserów oraz liczne sceny z udziałem Fauna. W trakcie prowadzonych prac archeologicznych odkryto również, że ściany poszczególnych pomieszczeń zdobione były barwnymi malowidłami, czyli freskami.

Bogato zdobiony mozaikami i malowidłami ściennym był również pałac namiestnika prowincji, zbudowany na wschód od *canabae* w II wieku po Chr. Na terenie miasta, poza omówionymi powyżej obiektami, znajdowały się również świątynie poświęcone panteonowi rzymskich bogów, bazylika oraz pozostałości chrześcijańskiej kaplicy grobowej zbudowanej w połowie IV wieku.

MAGDALENA WOIŃSKA

Literatura:

Sroka S. A., *Historia Węgier do 1526 r. w zarysie*, Bydgoszcz 2000;

Székely A., *Budapeszt. Metropolia z historią i przeszłością*, Warszawa 1994;

Wielowiejski J., *Rzymianie nad środkowym Dunajem*, Archeologia XVIII, 1967, s. 71-III;

Wielowiejski J., *Kontakty Noricum i Pannonii z ludami północnymi*, Warszawa-Wrocław-Kraków 1970.

1. <http://pl.wikipedia.org/wiki/Aquincum>

2. <http://www.aquincum.hu/kismuzeumok/kismuzeumokangol.htm>

Pozostałości rzymskiego miasta Budapeszt

fol. arch.

podczas badań w 1778 roku, prowadzonych przez Istvána Schönvisnera. W następnych latach odsłonięto kolejne elementy zabudowy. Dziś założenie o wymiarach 120 metrów na 140 metrów rozpoznane jest niemal w całości. Jak w każdym tego typu obiekcie, tak i tutaj znajdowały się baseny kąpielowe z ciepłą (*caldarium*) i zimną wodą (*frigidarium*). A podłoga podgrzewana była za pomocą systemu centralnego ogrzewania określanego jako hypokaustum. Pod powierzchnią posadzki znajdowały się wsporniki, a do

ROZKŁAD JAZDY KOLEJKI WĄSKOTOROWEJ ŻNIN - BISKUPIN - GAŚAWA - BISKUPIN - ŻNIN

Żnin	Wenecja		Biskupin		Gaśawa		Biskupin		Wenecja		Żnin
odjazd	przyjazd	odjazd	przyjazd	odjazd	przyjazd	odjazd	przyjazd	odjazd	przyjazd	odjazd	przyjazd
9.00	9.25	9.30	9.40	9.45	9.55	10.10	10.20	10.30	10.40	10.45	11.10
10.10	10.35	10.40	10.50	10.55	11.05	11.20	11.30	11.40	11.50	11.55	12.20
11.25	11.50	12.15	12.25	12.30	12.40	12.55	13.05	13.15	13.25	13.30	13.55
12.35	13.00	13.25	13.35	13.40	13.50	14.05	14.15	14.25	14.35	14.50	15.15
14.10	14.35	14.40	14.50	14.55	15.05	15.20	15.30	15.40	15.50	15.55	16.20
15.30	15.55	16.00	16.10	16.15	16.25	16.40	16.50	17.00	17.10	17.15	17.40
16.35	17.00	17.05	17.15	17.20	17.30	17.45	17.55	18.05	18.15	18.20	18.45

Uwaga. Pociągom o godzinie 11.25 ze Żnina i 14.05 z Gaśawy grożą napady. Prosimy o zachowanie spokoju.